

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

IMPROVING THE SYSTEM OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF MANAGERS OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

Проаналізовано загальний стан щодо формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту. За допомогою методу опитування були виявлені недоліки в системі підготовки даних фахівців. З'ясовано, що багаторівнева система підготовки та перепідготовки менеджерів фізичної культури та спорту дасть можливість забезпечити послідовне отримання освіти й кваліфікації даних фахівців. На основі проведеного аналізу обґрунтовано, що в професіограмах, психограмах, картах компетенцій, кваліфікаційній карті важливо прописати бажаний перелік якостей, необхідних менеджеру фізичної культури і спорту для виконання майбутніх професійних обов'язків. Встановлено, що головна мета навчання спортивних менеджерів потребує як засвоєння знань, так і виховання особистості професіонала, що володіє творчим складом розуму. Запропоновано рекомендації щодо вдосконалення підготовки та перепідготовки менеджерів фізичної культури і спорту.

Ключові слова: система формування, професійна компетентність, менеджер, фізична культура, спорт, кваліфікація.

Проаналізовані общее состояние по формированию профессиональной компетентности будущих менеджеров физической культуры и спорта. С помощью метода опроса были выявлены недостатки в системе подготовки данных специалистов. Выяснено, что многоуровневая система подготовки и переподготовки менеджеров физической культуры и спорта позволит обеспечить последовательное получение образования и квалификации данных специалистов. На основе проведенного анализа обосновано, что в профессиограмах, психограммах, картах компетенций, квалификационных картах важно пропи-

сать желаемый перечень качеств, необходимых менеджеру физической культуры и спорта для выполнения будущих профессиональных обязанностей. Установлено, что главная цель обучения спортивных менеджеров требует как усвоения знаний, так и воспитания личности профессионала, обладающего творческим складом ума. Предложены рекомендации относительно усовершенствования подготовки и переподготовки менеджеров физической культуры и спорта.

Ключевые слова: система формирования, профессиональная компетентность, менеджер, физическая культура, спорт, квалификация.

The general condition concerning formation of professional competence of future managers of physical culture and sports is analyzed. Using the survey method, shortcomings were found in the system of data preparation of specialists. It has been determined that the multi-level system of training and retraining of managers of physical culture and sports will provide an opportunity to ensure the consistent acquisition of education and qualifications of these specialists. On the basis of the conducted analysis it is grounded that in profессиоgrams, psychograms, competence maps, qualification card it is important to prescribe the desirable list of qualities necessary for the manager of physical culture and sports for performance of future professional duties. It has been established that the main goal of the training of sports managers requires both the mastering of knowledge and the education of the personality of a professional with the creative composition of the mind. Recommendations on improvement of training and retraining of managers of physical culture and sports are offered.

Key words: system of formation, professional competence, manager, physical culture, sport, qualification.

УДК 378:796.075

Криштанович С.В.,

канд. держ. упр., доцент кафедри економіки, менеджменту та готельно-ресторанного бізнесу
Львівського державного університету фізичної культури

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасний ринок праці диктує необхідність постійного підвищення кваліфікації, оновлення фахових знань. Швидке старіння знань в умовах сьогоденного стрімкого часу зумовлює необхідність їх постійного оновлення та періодичного повернення до навчання. До такої постановки питання готові лише фахівці, що готові отримувати нову інформацію й ефективно її використовувати в майбутній управлінській діяльності. Система формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту безпосередньо залежить від стану зовнішнього середовища, яке включає в себе соціально-економічні умови, особливості законодавства, систему цінностей і культури суспільства, доступність ресурсів, рівень конкурентоспроможності на ринку тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасний фахівець для успішної праці у сфері фізичної культури і спорту повинен постійно поповнювати і оновлювати свої професійні знання та знайомитися з новими технологіями в професійній діяльності. Науковець І. Переверзін вважає, що спортивні менеджери повинні характеризуватися як фахівці, що займають керівні посади у фізкультурно-спортивних організаціях, мають підлеглих та володіють мистецтвом наукового управління в ринкових умовах [1]. У зв'язку із цим процес підвищення кваліфікації, за твердженням І. Герчикової, має включати: одержання нових спеціальних знань і навичок; застосування отриманих знань і навичок, що не використовувалися раніше; поліпшення якісних і кількісних показників виконаної роботи; адаптацію до мінливих умов виробничого процесу

[2]. Дана система повинна сприяти забезпеченню високої конкурентоспроможності спортивних менеджерів на сучасному ринку праці у сфері фізичної культури і спорту. З одного боку, на думку Ю. Дутчака [3], вона повинна сприяти удосконаленню кваліфікації та особистісних якостей, які дозволять їм ефективно реалізувати основні та спеціальні функції менеджменту в конкретних спортивних організаціях та закладах фізичної культури і спорту. З іншого боку, вона надає їм можливість після підвищення кваліфікації досить вибирати шляхи застосування отриманих знань та вмій для професійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Аналіз стану формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту у ВНЗ України дозволяє констатувати наявні суперечності між потребами ринку праці в процесі підготовки цих фахівців і сформованою професійною позицією. Професійна підготовка є недостатньою як із теоретичної, так і з практичної сторони в майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту.

Залишаються невіршеними питання, пов'язані із забезпеченням відповідності змісту і організації навчальної діяльності студентів спортивних навчальних закладів та особливостей їх майбутньої професійної діяльності згідно із соціально-економічним розвитком суспільства.

Мета статті є проаналізувати загальний стан системи формування професійної компетентності менеджерів фізичної культури і спорту у ВНЗ та запропонувати удосконалення підготовки цих фахівців, які в майбутньому будуть конкурентоспроможними на ринку праці.

Виклад основного матеріалу. У ході нашого дослідження було проведено анкетування 22 керівників спортивних організацій та спортивних клубів із метою виявлення рівня задоволення існуючою ситуацією щодо підготовки менеджерів даної галузі. На низьке матеріально-технічне забезпечення вказало 36% опитаних, відсутність новітніх технологій навчання – 29%, 21% звернули увагу на низький зв'язок навчального процесу з профільною діяльністю, на недостатній рівень навчально-методичного забезпечення – 14% респондентів. На основі аналізу й узагальнення даних, отриманих у результаті дослідження, визначались базові шляхи оптимізації організації підвищення кваліфікації менеджерів фізичної культури і спорту – це організація та проведення курсів підвищення кваліфікації для керівників фізкультурно-спортивних організацій усіх рівнів; розробка науково-методичних програм, відповідно сучасним вимогам функціонування сфери фізичної культури і спорту в ринкових умовах; залучення майбутніх менеджерів до активної науково-дослідницької та практичної діяльності тощо.

Система формування професійної компетентності менеджерів фізичної культури і спорту має функціонувати згідно з певними принципами, реалізація яких мала б забезпечувати її відповідність особливостям сучасного стану українського суспільства, вимогам внутрішнього та зовнішнього ринків праці сфери фізичної культури і спорту. Насамперед, вона має гарантувати доступність для всіх категорій фахівців сфери фізичної культури і спорту. Це означає, що, по-перше, в законодавчому порядку кожному фахівцю повинні забезпечуватись умови регулярного підвищення своєї професійної кваліфікації. По-друге, ця система має передбачати такі форми навчання, які б відзначались достатньою гнучкістю і влаштовували б усі категорії фахівців з урахуванням специфіки їх професійної діяльності. У цьому зацікавлені менеджери фізичної культури і спорту, які мають дуже обмежені можливості на тривалий час залишати своє робоче місце задля підвищення своєї кваліфікації.

Зауважимо, що постійні зміни, що відбуваються в інформаційному середовищі, роблять практично неможливою підготовку фахівця з фізичної культури і спорту до професійної діяльності на весь її період, тому пошук нестандартних способів підвищення кваліфікації є необхідною умовою в процесі формування їх професійної компетентності.

Аналіз досвіду щодо системи формування професійної компетентності доводить необхідність підвищення кваліфікації менеджерів фізичної культури і спорту, один раз на три роки (з урахування науково-технічного прогресу) короткострокове навчання в профільних вищих навчальних закладах, зосередивши увагу на соціально-психологічних аспектах управлінської діяльності.

Слід зазначити, що система формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту має структурні рівні, що поступово досягаються студентами протягом усього навчання. Тому визначення рівнів професійної компетентності цих фахівців є актуальною проблемою, оскільки поступове та логічне оволодіння ними відповідного рівня професійної компетентності є результатом, якого повинен досягти майбутній спортивний менеджер.

На думку А. Баторки [4], до класифікації рівнів професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту слід віднести: базовий професійний рівень, який досягається оволодінням освітніми професійними програмами першого рівня протягом першого року навчання. Вищий професійний рівень ґрунтується на базовому професійному рівні. На цьому етапі за рахунок поглибленої освітньо-професійної програми забезпечується підготовка висококваліфікованого фахівця, який володіє теоретичними й методологічними основами предметної освітньої галузі в повному обсязі,

має достатні знання про психолого-педагогічні способи вирішення проблем у професійній діяльності, про сучасні вимоги до фахівця, нагальну потребу в постійному поповненні своїх знань, удосконаленні навичок. І нарешті, професійний рівень, який базується на вищому професійному рівні й передбачає підготовку фахівця, який володіє такими професійними якостями, як: уміння узагальнювати, систематизувати й теоретично осмислювати накопичений інформаційний матеріал, аналізувати отримані результати; здатність до аналізу, узагальнення професійних ситуацій; готовність до дій у нестандартних ситуаціях тощо.

Професійна компетентність майбутнього менеджера з фізичної культури і спорту, за визначенням Г. Балахнічевої та Л. Заремби [5, с. 27], повинна визначатися трьома рівнями, а саме: I – рівень сформованості професійно-педагогічних знань, умінь, навичок; II – рівень осмислення студентами своєї підготовленості до практичної діяльності, визначення чіткої мети, завдань і змісту; III – рівень професійної спрямованості майбутніх фахівців, їх свідомої активності, сформованість інтересу до проведення виховних, спортивно-масових заходів із фізичної культури й спорту, відповідальне ставлення до виконуваної роботи.

Ці вимоги є визначальними в системі формування професійної компетентності менеджерів фізичної культури і спорту та полягають у тому, що вони повинні бути сформовані так, щоб відповідати сукупності їх компетенцій, які мають бути відображені в професіограмах, психограмах, картах компетенцій, кваліфікаційній карті тощо. У цих документах у повному обсязі важливо прописати бажаний перелік якостей, необхідних менеджеру фізичної культури і спорту для виконання майбутніх професійних обов'язків.

Система формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту має забезпечуватися засвоєнням ними широкого спектру професійно-орієнтованих дисциплін, а саме: «Управління фізичного виховання і спорту», «Макроекономіка», «Бізнес-планування», «Загальний менеджмент», «Функціональний менеджмент», «Інвестиційний менеджмент», «Кадровий менеджмент», «Спортивний маркетинг», «Ринкові стосунки і підприємництво в галузі фізичної культури і спорту» тощо.

До основних видів практики для студентів спортивних вузів щодо їх професійної компетентності система передбачає: ознайомчу, навчальну та переддипломну (або стажування). Зміст практики має визначатися програмою та завданнями (проектами) індивідуального характеру для студентів, які дозволять закріпити теоретичні знання й отримати уявлення майбутніх спортивних менеджерів про механізми застосування їх на практиці, закріпити навички щодо вирішення завдань практичного

характеру, ознайомлення зі специфікою роботи спортивних закладів різного спрямування.

На думку Ю. Дубревського, професійна компетентність спортивного менеджера характеризується його готовністю до своєї професійної діяльності і визначається об'єднанням його індивідуальних якостей, рис та здібностей, які дають можливість успішно організовувати роботу, підвищувати продуктивність, ефективно управляти довіреним йому колективом [6]. Автор зосереджує увагу на компетентності менеджера фізичної культури і спорту, його готовності виконувати саме ті обов'язки й завдання, які готує йому майбутня професія.

Отже, стратегічна мета системи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту полягає в їх орієнтації на рішення принципово нових завдань, тобто набуття якостей, які їм будуть потрібні в майбутньому. Тому, крім засвоєння теоретичного матеріалу, майбутнім менеджерам потрібно виховувати особистісні навички професіонала, що володіє творчим та гнучким складом розуму. Отже, професійна компетентність майбутнього менеджера з фізичної культури і спорту під час організування своєї професійної діяльності визначається як складова, що характеризує його професійну готовність, яка повинна поєднувати набуті в процесі навчання знання, ціннісні орієнтації, вміння, мотиви й особистісні якості для забезпечення виконання вищезазначених завдань та зобов'язань, цільових кваліфікаційних вимог.

Щоб досягти даної мети, потрібно наділити менеджера з фізичної культури статусом соціального працівника; активізувати розвиток науки з фізичної культури на базі сучасних навчальних технологій; запровадити систему навчально-методичних центрів, які повинні розробляти і поширювати найбільш модернізовані форми фундаментального підготовки цих фахівців; удосконалити організаційні структури, які мають забезпечити перспективний розвиток системи підготовки менеджерів фізкультури і спорту до їх подальшої роботи.

З метою вдосконалення системи формування майбутніх менеджерів у галузі фізичної культури та спорту, на нашу думку, доцільно використовувати такі рекомендації:

- створити єдиний Всеукраїнський інформаційний банк даних, що дасть можливість визначити реальні потреби у менеджерах даної галузі;
- впровадити багаторівневу систему підготовки та перепідготовки менеджерів фізичної культури та спорту, що дасть можливість забезпечити послідовне отримання різного рівня освіти й кваліфікації з огляду на реальні соціально-економічні умови;
- застосовувати новітні інформаційно-комунікаційні, технології, що дозволить заощадити

час і кошти, підвищити гнучкість й оперативність навчання, охопити більший контингент менеджерів галузі фізичної культури і спорту;

– розробити на базі профільних ВНЗ України різноманітні новітні освітні он-лайн курси професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації менеджерів фізичної культури і спорту. Це зробить більш доступним для цих категорій фахівців профільні курси за такими напрямками, як спортивний менеджмент, теорія та практика різних видів спорту, будівництво спортивних об'єктів, спортивний маркетинг, фізкультурно-оздоровчі технології тощо.

Висновки. Існуюча практика формування професійної компетентності майбутніх спортивних менеджерів та власний досвід уможливили зробити висновок, що система формування змісту професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту передбачає таку організацію навчання, підбір методів, форм, засобів їх професійної підготовки у вищих навчальних закладах, які повинні здійснюватися відповідно до особливостей майбутньої професійної діяльності фахівців цього напрямку та застосуванням новітніх технологій системи освіти.

Вимоги до системи формування професійної компетентності цих спеціалістів у спортивних навчальних закладах мають визначати: системний підхід до навчання; професійну спрямованість; відповідність меті і завданням професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту; відповідність навчально-методичного матеріалу тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців цього напрямку згідно із соціально-економічним розвитком суспільства.

Запропонований нами комплексний підхід до системи формування професійної компетентності

майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту ґрунтується на міждисциплінарних, інтегрованих вимогах до їх освітнього навчання. Без сумніву, він потребує подальшого наукового дослідження, оскільки вимагає насамперед у навчальному процесі кардинальної зміни як цілі, так і вектору змісту вищої фізкультурної освіти, яка має бути спрямована на забезпечення функціональної готовності цих спеціалістів працювати в умовах внутрішнього та міжнародного ринку праці.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Переверзин І.І. Менеджмент спортивної організації: учеб. пособие. Москва: Физкультура и спорт, 2006. 464 с.
2. Герчикова І.Н. Менеджмент: Учеб. для вузов. Москва: Академия, 2001. 456 с.
3. Дутчак Ю.В. Система підвищення кваліфікації спортивного менеджера як шлях підвищення ефективності закладу фізичної культури і спорту // Стратегічне управління розвитком галузі «Фізична культура і спорт». Матеріали ІІ регіональної науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю, 14 грудня 2013 року. Харків, 2014. С. 112–114.
4. Багорка А.М. Рівні професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в системі «коледж – університет». Народна освіта. 2017. Вип. 1. С. 37–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NarOsv_2017_1_7.
5. Балахнічова Г. Формування професійної майстерності майбутнього фахівця фізичної культури: навч.-метод. матеріали для студ. випускних курсів ін-тів фіз. культури. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2004. 146 с.
6. Шейко Е.П. Професійна підготовка менеджерів як фактор формування здатності до спільної управлінської діяльності. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/tipp/2009_1/shejko.pdf.